List 50. **NOVICE** Tečaj L.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 9. decembra 1892.

Politiški oddelek.

Nemec gospod v deželi.

Poslednja leta vlada hud prepir mej slovenskima strankama v deželi. Ta boj se ne bije z baš dostojnim orožjem. Listi obeh strank večkrat rabijo izraze, kakeršni niso navadni v olikani družbi. To kaže, da je ta prepir prestopil meje političnega nasprotja in je že premenil se večkrat v strastno sovraštvo. To je pa obžalovati, ker strasti slepe zrelo politično presodnost, tako da borilci več ne poznajo pravih koristi našega naroda. Vsakemu se dobro zdi, če je nasprotniku jedno priložil, makari če je s tem tudi škodoval našemu narodu samemu.

Ta razcepljenost se je zanesla že v razna narodna društva, ki vsled tega hirajo in pojemajo. Že marsikatera čitalnica je po deželi zamrla, ker se je v njo zanesel prepir. V Ljubljani ni več prejšnjega društvenega življenja. Narodno navdušenje se je že precej ohladilo in žal tudi nekdanje požrtovalnosti več ni.

Celo v „Družbo sv. Cirila in Metoda“ se je že poskušal zanesti prepir in bati se je, da se s časom zanese tudi v „Matico Slovensko.“ Govorilo se je že, da bi se jej osnovalo nekako konkurenčno društvo in se tako razcepile moči. Kako lepo je bilo začelo delovati „Društvo slovenskih pisateljev“ ali nakrat so njega delovanje ustavili neki razpori. Nekaterniki so menda misleč, da brez politike ne gre, tudi v to družbo zanesli politiko, ki je kakor slana vse pokončala.

Tukaj ne bodemo točno preiskavali, kdo je kriv tega razpora. Naša dnevnika sta se že bavila obširno s to zadevo. Vsak je skušal krivdo na druzega zvrniti. Po našem mnenji bi pa bilo koristneje, ko bi bil vsak sam premišljeval, koliko je pripomogel k temu prepiru. Tudi tega prepira ni kriva le kaka posamična oseba, temveč nestrpnost več ljudij na obeh straneh. Nekateri ljudje hočejo videti glavnega prouzročitelja tega boja v sedanjem škofu ljubljanskem. Naš list ni v milosti pri „Slovencu“ in v škofijski palači in torej tudi mi nimamo naloge, kako zagovarjati knezoškofa, ali toliko pa resnici na ljubo konštatujemo, da se je borba začela, še predno se je vedelo, da bode Misija kdaj za škofa ljubljanskega. Seveda s tem še ni rečeno, da bi vladika ne bil prav nič, vsaj posredno vplival na daljši razvoj razmer, katere je že našel. Nekateri bi bili malo manj goreče posegli v politični prepir, ko bi ne bili vedeli, da to radi vidijo od zgorej. Začetnik in prouzročitelj narodnega prepira pa škof ni, kdor bi to trdil, ali razmer ne pozna, ali pa stvari le zavija. Leta 1883. je že pri deželnozborskih volitvah se kazal razpor. Od obeh stranij se je delalo zoper kandidate, katere je po dogovoru z raznimi zaupnimi možmi postavil centralni volilni odbor. Potem se je sledeči dve leti jako veliko govorilo in pisalo, kar ni utrjevalo sloge in narodne discipline, temveč je naravnost izpodkopavalo zaupanje v nekatere gospode poslance. Tudi centralni volilni odbor se je ta čas mnogokrat smešil in njegov ugled ponižaval. Ob volitvah za državni zbor 1885. leta ponavljali so se prejšnji prizori. Pozneje prave jedinosti ni več. Veljava centralnega volilnega odbora, ki je še nekako jedinil Slovence, se je vedno bolj spodkopavala. Da celo veselili so se sedaj v tem, sedaj v onem taboru, če so spravili v mestni, deželni ali državni zbor kandidata, ki ni bil priporočen od centralnega volilnega odbora in tem naredili luknjo v narodno disciplino. Vselej se je pisalo, koliko je pridobljeno s to ali ono novo močjo, ali nikdo pa ni pomislil, da škode, ki se je napravila z rušenjem discipline, ne odvaga noben novovoljenih poslancev, naj bi bil še tako nadarjen. Centralni volilni odbor je naposled izginil in na njegovo mesto sta stopili dve „politični“ društvi. Razpor je bil tako popolnoma dovršen in ne ve se, kdaj se bode dal poravnati. Najžalostneje je pa, da še večina strank resno ne misli na slogo, temveč le energično nadaljuje boj in razširja prepad mej Slovenci.

To pa ob času, ko bi bila sloga nam neizmerno potrebna. Na Dunaji se vrše razne politične premembe in v tacih položajih bi mi Slovenci mogli marsikaj do-

seči, da smo popolnoma jedini. Tako pa naši poslanci nimajo potrebnega ugleda na Dunaji. Doma se pa začenja nemštvo vedno bolj košatiti. Pri uradih se že spodtikajo nad imenom slovenski, in radi bi oživili staro „kranjstvo,“ kar se je pokazalo pri vsprejemu zveze slovenskih učiteljskih društev. Pri sodiščih in drugih uradih se slovenščina vedno nazaj potiska. Vse to bi se gotovo ne godilo v toliki meri, da smo Slovenci jedini. Nemci in nemškutarji že ponosno vzdigujejo glave, dočim nedavno se še v javnosti pokazati niso upali.

Čudno ni, da dobivajo nemškutarji pogum. Vsaj so v več ozirih odločilen faktor. Poslednja leta imeli smo volitve, pri katerih so odločevali nemškutarji, ki so gotovo gledali le na svojo korist. So li prihajali na volišče jedino iz lastne volje, ali se je pa agitiralo pri njih, tega ne vemo, ker nam niso znane vsa pota volilne agitacije, vsekako vmešavanje nemškutarjev ni naši narodni stvari v korist.

Ravno tako v deželnem zboru odločujejo nemškutarji večino, ker se narodni stranki ne sporazumeta. Naša nemška stranka je gotovo toliko prebrisana, da si bode znala izkoristiti ugodni položaj, vsaj jo vodi bivši diplomat.

Omenimo le, kako so nemškutarji dosegli, da gledališče nima slovenskega napisa, ampak le deželni grb. Sama na sebi stvar nima tolike važnosti. Da opravičevati bi se dal po razmerah, ki vladajo pri deželnem gledališči, tudi dvojezičen napis. Ali pomenljivo je to, da je deželni zbor že bil slovenski napis sklenil, ali je na nekak vpliv od nemške strani preklical svoj sklep. Tukaj se je jasno videlo, kako moč da ima nemška stranka v kranjskem deželnem zboru in kako spretno da zna postopati. Proti taki stranki bi se vspešno mogli boriti, samo, če smo jedini. Pri sedanjih razprtijah bodo Nemci nas zapredli v svoje nemškutarske mreže, predno se bodemo popolnoma zavedli. Pozabiti tudi ne smemo, da imamo opraviti z dvojno nasprotno silo, z nemškutarji in vlado, ki pa oboji delujejo proti nam z vsemi mogočimi sredstvi in po raznih ovinkih.

Poslednje dni se je pa še nekaj druzega prigodilo, kar je jako očitno pokazalo čudne razmere v naši deželi. Neki slovenski konservativen poslanec je tožil slovenski šaljiv list. Vsa stvar je bila bolj malenkostnega pomena in sama na sebi ni imela nobene politične važnosti. Naj je že obveljala tožnikova ali pa zatoženčeva, to je bilo za neprizadete osebe čisto irelevantno. Vsa stvar je tako malo v zvezi z našo politično borbo, da še iz tega vzroka ni vredna, da bi o njej zinili kako besedico.

Zatorej tudi svojim čitateljem ne bodemo razkladali povoda pravdi. Le toliko se nam zdi potrebno omeniti, da se je vsej pravdi nekako po sili pritisnil politični pečat in to le zaradi osebe tožnikove in pa zato, ker dotični list tudi o politiki katero zine in je bližje naprednji nego konservativni stranki. Zatorej moramo tudi mi pravdo gledati kot politično kazensko pravdo.

Pri tej pravdi se je pokazala ta posebnost, da so porotniki bili skoro sami nemškutarji. Urednika slovenskega lista izhajajočega v beli Ljubljani sodili so sami naši narodni nasprotniki. Mi pa pri tem ne rečemo, da morda gospodje porotniki niso popolnoma nepristranski sodili, temveč konštatujemo le faktum. Kako je pa do tega prišlo? Mi nismo dobili poročila o dotični obravnavi in tudi iz naših dnevnikov njen tek ni nam povsem točno znan, ali sodimo tako, da je tožnik zavrgel slovenske naprednjaške porotnike, toženec pa konservativne, pa so sami Nemci in nemškutarji ostali. To se bode godilo pri vsaki politični pravdi, dokler se ne poravna naš narodni razpor. Vprašamo torej, kakšni gospodarji smo mi v deželi, če so Nemci v političnih zadevah naši sodniki. Take razmere gotovo niso zdrave. Mari stvar ne postane malo ironična, če mi povsod zahtevamo domačine sodnike, sami si pa izberemo pri porotnih obravnavah naše nasprotnike, naj nas sodijo. Da tudi naši narodni stvari to ne more biti v korist, bode pač vsakdo priznal, ki je zasledoval našo narodno borbo od njenega začetka do danes, posebno v kronovinah, kjer se moramo slednji dan boriti z Nemci. Posebno celjski Slovenci bi lahko marsikaj povedali, vsaj se je v državnem zboru že večkrat govorilo o tamošnjih porotnih obravnavah. Jednako žalostne pojave še lahko doživimo na Kranjskem, ako še v kratkem sedanjemu narodnemu prepiru ne naredimo konca. Sedaj se nemško gospodstvo še tako ne čuti, ali čutilo se bode vedno bolj, dočim bodemo mi vedno bolj oslabeli trateč svoje moči v mejsebojnem boju. Čim dalje se bodemo tako mesarili mej seboj, tem manj se bodemo mogli ustavljati tujemu vplivu. To naj vsi slovenski politiki dobro premislijo in če imajo srca za narod, naj delajo na to, da se ustavi ta bratomorni boj.

V Ljubljani dne 3. decembra 1892.

Če se spominjamo časov, ko je bila desnica državnega zbora v večini, so se obravnave o proračunu tudi večkrat zavlačevale, ker je bilo marsikedaj treba napačne korake vlade za kulisami popravljati. A primere z letošnjo proračunsko obravnavo vendar ne najdemo. Vže od 16. novembra razpravlja se proračun v zbornici in to samo o točkah, katerih ni bilo treba pretresati v odseku, pa do danes ni prišlo še nobeno ministerstvo na razgovor, dokončala se je včeraj še le debata in glasovalo se je o — dispozicijskem zakladu, ter se je le-ta odklonil s 167 proti 146 glasom. — Zadnje dni vršil se je boj v državnem zboru, kateri se bode prišteval najpomenljivejšim v zgodovini avstrijskega parlamentarizma. Vse stranke bile so v polnem številu na bojišči, in šteli so se z veliko natančnostjo glasovi, da se izračuni izid. Številke so odločile za nemško levico, a moralni vspeh je na desnici. Dvomimo, da se levica veseli te zmage in to zato, ker ne vé, kaj bi ž njo storila. Levica je na nečuveno neopravičen in nepremišljen način vprizorila prasko med seboj in vlado in ko ji vlada ni hotela biti poslužna dekla, ampak se ji je uprla, ji je bilo žal nepremišljenega koraka in zadovoljila bi se

bila z vsako, količkaj ugodno izjavo od vladne strani. Sedaj je v zagati; naprej ne more, ker nastopiti bi morala opozicijo najskrajnejše vrste, odkloniti proračun i. t. d., — a tega storila ne bode, ker ima za seboj skušnjo 11letne brezvspešne opozicije, — nazaj ne sme, ker sicer ji odpadejo volilci do zadnjega.

Gledé na ta moralni poraz levice je vendar čudno, da je ona numerično zmagala. In res kaj tacega nima primere v nikakem parlamentu. To daje v istini mnogo misliti in žal, da se druge stranke moralnega poraza levice tudi veseliti ne morejo. Levici so pomogli do zmage češki glasovi, to je glasovi stranke, s katero stoji levica v najhujšem boji; to je nenaravno in je vzrok, da nikdo ni z včerajšnjim izidom zadovoljen. Levica ne, ker ji nakana, izsiliti se večji vpliv na vlado izpodletela, Čehi ne, ker niso niti za las omajali Taaffejevega stališča in ostale parlamentarne stranke ne, ker previdevajo, da je sodelovanje s Čehi skoraj da izključeno.

Ni ga še bilo slučaja v novem državnem zboru, kakor včerajšni, ko bi bil vsakdo rekel, da bodo tu Čehi s strankami desne strani skupno postopali. Za dober pomen se je smatralo solidarno postopanje pred nedavnim, ko se je desnica v impozantni večini dvigala za razžaljene Čehe in njih državno pravo. Temveč se je smelo pričakovati, da bodo Čehi sedaj, ko ni šlo proti vladi ampak proti levici, drugim skupinam na desnici pritegnili s svojimi glasovi. Saj je šlo zato, da se poniža stranka, katera je Čehom najbolj napoti, katera je, ker je po številu preslaba, z drznim čelom od vlade zahtevala, da ji le-ta preskrbi, potrebno večino, da ji bode mogoče, ne zmeneč se za zakon in pravico, postiti druge narode. Tej stranki niso smeli pomagati Čehi do numerične zmage, to temmanj ker je bilo mogoče na več načinov izogniti se temu.

Recimo, da Čehi odklanjajo vsakoršne dogovore z vlado, za katere bi bilo njim treba storiti prvi korak. V tem slučaji bili bi lahko s primerno izjavo zavarovali svoje opozicijonalno stališče in lahko glasovali proti levici. Bil je pa tudi še drug razlog, kateri bi jih moral dovesti do tega. Vprav vprašanje zaradi češkega ministra je bilo, katero je dalo levici povod, da je vprizorila krizo. Čehi so se bili izrazili, da zahtevajo tacega ministra. Tudi to razmerje, ki jih bilo moralo napeljati na to, da bi bili glasovali proti levici. In naposled, če na nekaki način niso hoteli glasovati proti levičarjem in za dispozicijski zaklad, — bili bi lahko po primerni več ali manj slovesni izjavi zapustili zbornico ter prepustili levičarje njihovi osodi. Luegerjeva stranka, ki stoji proti vladi tudi v najskrajnejši opoziciji, je uvaževala političen moment ter za ta slučaj zapustila svoje opozicijonalno stališče, samo da je mogla vdariti po združeni levici.

In kaj bode nasledek včerajšnjega glasovanja? Vlada videč, da na desnici ne dobi po nikakem večine, dajala bode prostovoljno levici koncesije, katerih si izsiliti ni pustila. Da ji je in da ji mora na sodelovanji levice vkljub zadnjih dogodkov ležeče biti, kaže to, da grofa Kuenburga ostavka še ni sprejeta. Vse to opravičuje našo skrb za razvoj političnih razmer v bližnji bodočnosti.

Politični pregled.

Državni zbor bode že 17. t. m. odšel na božične počitnice, ne da bi rešil budget. To ni mogoče, ker levica dela vse mogoče ovire. Za prazne stvari potratijo se po celi dnevi. Nadaljeval bode državni zbor budgetno debato še le v marci, ker bodo v januvarji in februvarji zborovali deželni zbori.

Položaj. — Grof Kuenburg je sicer dal ostavko, ali ministerstvo neče njegove ostavke priporočati cesarju, da jo vsprejme. Bode li grof ostal pri svojem sklepu ne vemo, govori se pa, da pojde na daljši dopust in tako počaka, kako se razmere zaobrnejo. Grof Taaffe ne mara odpustiti Kuenburga, da tako ohrani še vedno most, ki vodi do levičarjev.

Hohenwartov klub najbolj bôde levičarje. Njih listi celo trdijo, da je jedino to povod, da se z grofom Taaffejem ne morejo sporazumeti, ker se neče odreči zvezi s tem klubom. Ta klub je največja ovira, da se levičarjem njih presrčne želje ne izpolnijo. Zato pa tudi vsa nemška liberalna glasila od največjih dunajskih listov do najmanjših provincijalnih hudo zabavljajo proti temu klubu.

Mladočehi na noben način nečejo zveze z desnico, ker se menda boje, da bi zgubili popularnost Po našem mnenji Mladočehi pač ne koristijo češkemu narodu, če iz nasprotstva proti desnici ali pa proti vladi pri važnih glasovanjih podpirajo levičarje. Na vlado se posebno jezé, ker se je grof Taaffe izjavil, da se on drži ustave in dualizma.

Sedanji politični položaj in Madjari. — Vsi madjarski listi se hudujejo na grofa Taaffeja, da se je jel približevati desnici. Bojé se, če konservatizem se bolj očvrsti v Avstriji, da bode to vplivalo na Ogersko. Posebno jih je pa seveda strah, ko bi se pri nas okrepčali Slovani v toliko, da bi se upali upirati celo dualizmu, ako bi Madjari še nadalje zatirali Slovane. Sicer je pa čisto naravno, da Madjari na vse mogoče načine podpirajo naše levičarje, ker oboje na skrivaj vodi židovstvo, ki ima od liberalizma in narodnih razporov največ dobička

Ogersko. — Budimpeštanska kazina je bila priredila banket v čast ministerskemu predsedniku Wekerlu. Banketa so se udeležili zastopniki vseh strank in se je videlo, da se gospodje mej seboj bolje sporazumejo, nego bi kdo sodil po dogodkih v parlamentu. Posebno so vsi bili jedini, da mora biti na Ogerskem le jeden, seveda madjarski narod.

Francija. — Republičanski predsednik Carnot pooblastil je Brissona, da sestavi novo ministerstvo. Ta je nalogo vzprejel in se trudil vstreči želji predsednikovi, toda zamanj. Ko je uvidel, da nalogi ni kos, je isto odklonil. Istotako storila sta tudi Bourgeois in Perier. Sedaj pozval je Carnot Ribota dosedanjega ministra vnanjih rečij, kateremu se je tudi v resnici posrečilo sestaviti novo ministerstvo. Sam prevzel je predsedstvo in ministerstvo vnanjih rečij, Loubet ministerstvo notranjih rečij, Rouvier finančno, Freycinet vojno, Burdeau ministerstvo mornarice, Develle poljedelsko, Siegfried trgovinsko, Charles Dupuy naučno in Viette ministerstvo javnih zgradeb.

Nemčija. — V državnem zboru pričela se je minoli teden proračunska debata. Državni kancelar Caprivi je priporočal vzprejem proračuna in poudarjal, da je vojaška predloga v neločljivi zvezi s proračunom. V proračunu se sicer kaže 5 milijonov mark primankljeja, a znovimi davki, s katerimi se bodo dohodki povišali za 58 milijonov mark, moč bo pokriti primankljaj in dobiti potrebnega denarja za vojsko. Večina govornikov se odločno izreka proti vsakemu novemu davku in

proti vzprejemu vojaške predloge. — Vojaška predloga kot taka prišla bo v zbornici v razpravo najbrže že danes.

Srbija. — Znan je boj, ki se bije v Srbiji mej liberalci in radikalci. Četudi je imela liberalna vlada s početka le malo privržencev in ni bilo misliti, da bi zamogla pri prihodnjih volitvah v skupščino prodreti, je sedaj že skoraj gotovo, da bodo radikalci pri teh volitvah podlegli in da si liberalna vlada zagotovi potrebno večino. Posebno v oči bodel je liberalce radikalni mestni zastop v Belemgradu. Jeli so agitovati, da naj se mestnemu zastopu izreče nezaupnica. Uspeh je bil povoljen in večina meščanstva podpisala je nezaupnico. Vsled te nezaupnice se je po zakonu mestni zastop razpustil in razpisale nove volitve, pri kojih bodo brez dvombe zmagali liberalci. Tako so radikalci z nasiljem vlado izgubili še to postojanko. Vidi se pač iz tega, koliko zmore stranka, na kateri strani je vlada.

Bolgarija. — Finančni minister Načevič se je odpovedal. Koburžan je ostavko vzprejel. Načevičevega odstopa je baje kriv ministerski predsednik Stambulov. Načeviču že dolgo ni ugajala samovoljna politika Stambulovova, in zato je pletel neko spletko, da bi tega mogočneža odstranil, toda ni se mu posrečilo. Stambulovo glasilo „Svoboda“ sicer zatrjuje, da so bili odnošaji mej Načevičem in Stambulovom dobri, in da je bilo postopanje Načevičevo po vsem korektno. Ker pa je finančni minister vkljub temu vztrajal pri storjenem koraku, je pač soditi, da je na napominanem vzroku njegovega odstopa gotovo vsaj nekaj resnice. Posle finančnega ministra prevzel je začasno vojni minister. Načevič pride najbrže zopet za bolgarskega zastopnika na Dunaj, kjer je bil poprej kot tak že dlje časa. — Stambulov baje dela na premembo ustave v Bolgariji. Odpraviti hoče določbe o svobodi tiska in skrčiti število poslancev. Koburžanovi potomci morajo biti pravoslavne vere to se bode pa s spremembo ustave predrugačilo in število ministrov je pomnožiti.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodji.

(Dalje.)

Pri kovinskem obrtu nahajamo tudi raznovrstnih dlet. Obliko imajo prismatično in ojstrina je brušena v kotu 45—70 stopinj. Če je ojstrina dolga, dobimo ploč a t o d l e t o (Flachmeissel), če je ozka, k r i ž a s t o d l e t o (Kreuzmeissel), če je pa zakrožena, nastane o k r o g l o d l e t o (Rundmeissel). Da odsekamo železo, vzamemo kladivu podobno n a s a j e n o d l e t o (Stielmeissel), ter ga z vdarci poženemo v dotični kos, ali pa denemo kos na s e k a č (Abschrötter), katerega pritrdimo navzgor v nakovalu.

Kedar odstranjamo manjše dele, n. pr. pri graviranji, cizeliranji itd. nadomeščamo negotov vdarec kladiva s sigurnim pritiskom svoje roke. Najbolj znano orodje te vrste je d l e t c e ali d o l b i l o (Stichel, Grabstichel), ki je vsajeno v lesenem rogu. Prorez takemu dletcu, more biti zelo mnogovrsten, n. pr. rombičen, trikoten, pravokoten, ovalen, eliptičen, trapecu podoben itd.

V opisovano vrsto orodja spadajo tudi ščipalne klešče, s katerimi odščipljujemo dratove in druge tanjše kovinske dele. Ojstrina takih klešč je časih napravljena na strani, tako da klešče ne prijemljejo v črti, ki je paralelna z osjo klešč, temveč v črti, ki stoji pravokotno na osi.

b) O b l i č i. Ako hočemo narediti popolnoma ravne ploskve, ali pa natančne predpisane brazde, utore in sploh profile, rabimo obliče. L e s n i d e l a v e c ima večino lesen oblič, ki sestoji iz trupa ali omarice (Kasten) in jeklene kline (Stahlklinge). Klina moli nekoliko iz dna dletovega ter je navadno nagnjena 45 stopinj. Poseben lesen klinec jo trdno drži v omarici. Lesena omora brani, da se les pred dletom ne kolje. Kedar jemljemo debele oblanice, vzamemo klino z zakroženo ojstrino, ki močno moli iz špranje omarične. Tak oblič se zove k o s m a č (Schopphobel,) ker dela na kosmato. Dotično ploskev pogladimo potem z l i č n i k o m (Schlichthobel), ki ima uže premo črtno ojstrino. Ako hočemo, da se oblanica takoj odlomi, ko je bila odrezana, denemo na klin še jedno jekleno pločo, ki oblanico takoj vpregne in zlomi, ko se prikaže v obličovo ustje. Tak oblič ima torej dvojni klini in pravimo mu dvoreznik (Doppelhobel).

Z opisanimi obliči obdelujemo ravne in tudi izbočene ploske. V vzbočene ali vdolbljene ploskve pa ž njimi ne moremo segati. Zato je treba dati obličem posebne oblike, ki so nadalje vzrok, da ločimo pri tem orodji 4 različne temeljne vrste. (Dalje nasl.)

Razstava v Plovdivu.

IX.

Veliko pozornost je tudi nase obračal paviljon ruščuškega okrožja. Že vnanjost tega pavilijona je jako mična. Zgrajen je bil dve nadstropji, kar je pa bilo potrebno, ker bil postavljen mej varnski in stanimaški pavilijon. Da ni bil višji od teh dveh, bil bi zgubil ves efekt.

Da se je zgradil tako lep pavilijon in tako lepo priredila razstava predmetov v njem, se je zahvaliti v prvi vrsti okrožnemu upravitelju N. T. Obretenovu in pa članom okrožne komisije. Okrožje je za svojo razstavo tudi jako mnogo žrtovalo. Vsaka občina je prinesla svoj obolus. Tako se je bila zbrala svota 30000 levov ali frankov. Pavilijon je zgradil inženir Todor Toneva, kateremu dela zgradba vsa čast.

Izmej razstavljenih predmetov je pred vsem omeniti, da je mašinist pri železnici Ruščuk-Varna razstavil zrak zgoščujočo trombo. Pri tej trombi je poseben manometer, ki kaže zračni tlak v trombi. Ta priprava je potrebna, da se pri prevelikem tlaku tromba ne razpoči. Ta tromba je prirejena za domače škropljenje, ali tudi za gašenje ognja. Pripravno je pa tudi za učno sredstvo v kakem šolskem kabinetu. V ta namen se bode menda tudi rabila, kajti izročila se je ruščuski gimnaziji.

To okrožje bilo je razstavilo lepe tkanine in pletenine, največ izdelki domačega obrta, kakeršnih ni bilo drugje v razstavi. Sedlarske in jermenarske izdelke je razstavil Mehmed Molha Ahmedov iz Ruščuka. Razstavljena sta bila tudi lan in konoplja, kakeršna se pridelju-

jeta v tem okraju. Dve tvrdki iz Ruščuka sta izložili raznovrstno usnje, telečje za sedla, kravje za obutev, safjan i. t. d. Več čevljarjev je razstavilo raznovrstno obutev, od navadnih opank do najfinejših čevljičkov za mestne gospe.

Pri vhodu v paviljon na desni strani videlo se je nekaj posebnega, model za parni stroj, katerega je izdelal Nedkov, bivši mašinist v ruščuškem arzenalu. Na rudninah to okrožje ni baš bogato, zaradi tega iz rudninstva ni druzega važnega razstavljenega, kakor bela glina, ki je jako ugodna za izdelovanje raznih glinenih posod in pa beli peščenik, ki daje dobro gradivo za zidanja. Razstavljenih je več glinastih izdelkov, peči, raznovrstno milo, navadno in fino toaletno, pečatni vosek, maža za usnje, ključarski izdelki, posebno umetno izdelane ključavnice, ki se na posebno umeten način odklepajo in zaklepajo. Od drugih železnih izdelkov so omeniti konjske podkve.

Omeniti moramo tudi, da je razstavljen plastični zemljevid ruščuskega okraja, katerega je izdelal Stift, lesorezec v Ruščuku. Razstavljeni so tudi lepi krznarski izdelki in konjska oprava.

Od kmetijskih pridelkov videti so bila raznovrstna žita. V prvem nadstropji razstavljena so najraznovrstnejša bela, črna in rudeča sladka vina, konjak, likeri nekaterih tvrdk, katere so že bile odlikovane na druzih razstavah. Posebno je lepa videti piramida iz steklenic raznih vin, iz 1880., 1884. in 1890. leta, katere je razstavil Obregonov iz Ruščuka. Ruščuška tovarna Nikolova, osnovana 1887. leta, je pa razstavila flanelne izdelke. Ta tovarna je jedna največjih v Bolgariji in je posebno zaradi tega na dobrem glasu, ker surovine kupuje le doma in gleda sploh, da daje domačinom zaslužek. Piperov iz Ruščuka je pa razstavil jako lepo vezane knjige. Žensko društvo je pa razstavilo lepe preproge in druga ženska ročna dela. Videti so bila v tej razstavi tudi raznovrstna lepa mizarska, stolarska in tapetarska dela. Ob stopnicah v razna nadstropja so pa visele slike raznih bolgarskih domačih umetnikov, predstavljajočo največ krajevne razglede iz Ruščuka in okolice in portrete.

Dela tiskarne Rogleva pa kažejo, da tudi v tej stroki Bolgari napredujejo in kažejo dober okus.

Sploh je ta pavilijon predstavljal vse narodnogospodarsko življenje ruščuškega okraja in vsakdo se je lahko prepričal o veliki nadarjenosti in marljivosti prebivalstva. Mi smo le ob kratkem omenili o razstavljeni stvari, nam prostor ne dopušča, da bi še naštevali in natančno opisavali.

Obrtnijske raznoterosti.

Število lokomotiv na zemlji. Po novejših podatkih se vozi danes po zemlji kakih 109 000 lokomotiv. Od teh jih ima

Evropa	63 000
Amerika	40.000
Azija	3300
Avstralija	2200
Afrika	700

Izmed evropskih držav ima Velika Britanija 17.000, Nemška 15.000, Francoska 11.000, Avstrija 5000, Italija 4000, Rusija 3500 in mala Belgija 2000 lokomotiv.

Nov način, kako prati perilo. V mestih, kjer se veliko perila nabere, a tekoče vode ni tolikanj na razpolaganje, kakor na kmetih, perice rabijo sodo, da ž njeno pomočjo hitreje in lepše operó perilo. Soda pa je jako ojstra stvar in perilo se kmalu jame trgati, če je bilo prano s sodo. Sedaj pa so izumili nov način pranja, ki se baje izvrstno obnese, a nima nikakih škodljivih posledic za perilo. Raztopiti je treba približno 1 kilogram mila (žajfe) v kacih 13 litrih tople vode, nastalemu lugu pa prideni jedno žlico trpentina in 3 žlice salmijakovca. V tem lugu se perilo 2—3 ure moči, posodo pa je treba imeti dobro pokrito. Potem se perilo opere in spere na navadni način Opisani lug se lahko večkrat rabi; pridjati mu je treba le vselej malo ($^1/_2$ žlice) trpentina in nekoliko (1 žlico) salmijakovca. Ako perilo peremo na ta način, prihranimo veliko dela, časa in drva. Trpentin in salmijakovec ne škodujeta perilu prav nič.

Črnilo za čevlje. Izvrstno črnilo za čevlje napravimo po nastopnem receptu: 250 delov fine koščene črnine (Beinschwarz), 20 delov dekstrina in 20 delov goluna dobro zmešaj, potem pa prideni 850 delov melase (cukrove gošče), 100 delov lesnega oceta in 150 delov vode, ko si vse dobro zmešal, prideni še 65 delov laškega olja in konečno še 85 delov angleške žveplene kisline.

Kmetijstvo.

Črtice za čebelarje.

XIV.

O prezimljenji čebel smo že jedenkrat govorili v letošnjem letu, a ker je ta stvar posebne važnosti, moramo še jedenkrat spregovoriti o njej. Da čebele dobro prezimijo, treba je, da imajo mlado, zdravo in za pleme sposobno matico. Če se matica hitro giblje, je kosmata in je sicer lepa, je to že znamenje, da je dobra. Vendar to še ne zadostuje. Pokazati mora to še zalego. V septembru ali oktobru, ko se čebele odbirajo za prezimljenje, mora biti v panjih precej zalege v primeri k številu čebel. Če je zalega gosta in pravilna, je vse v redu in lahko panj odločiš za čez zimo. Če je pa zalega razstresena ali celo pomešana s trotovo zalego, potem ne pomišljuj veliko s tako matico, temveč kar odstrani jo. Panjeve, ki nimajo niti zalege, niti matice, ali je pa njih matica trotovka, zjedini z drugimi, ki imajo dobro matico. Matica je glavni pogoj dobrega panja. Če panj nima matice, ali če je matica slaba ali pa trotovka, tak panj po zimi gotovo pogine.

Za prezimljenje naj se odločijo panjevi, ki imajo dosti čebel. Panj, ki ima malo čebel ni za prezimljenje. Čebele pojedo ravno toliko ali pa še več medu, kakor bi jih bilo veliko, ker morajo jesti za gorkoto, naposled pa še vendar zaradi mraza poginejo. Če pa ostanejo, pa največkrat pomladi niso toliko vredne, kakor so po zimi medu pojedle. Če tak panj hočemo le čez zimo ohraniti zaradi dobre matice, moramo mu dodati čebel in kakega druzega panja. Da je pa to mogoče, morajo se čebele tistega panja, kateremu se hoče dodati čebel, omamiti,

da ne napadajo dodanih čebel. To se zgodi, če dim pihamo v panj, trkljamo po panju, ali pa čebele, katere na novo denemo v panj, poprej poškropimo z medenico. Čebele, katere hočeš prezimiti, morajo imeti dovolj medu. Čebel, ki nimajo od 8 do 10 kilogramov medu, ne puščaj čez zimo. Koliko medu je v panju, vsak spreten čebelar lahko že na oči presodi. Če imajo čebele več medu, nego ga je potrebno baš za prezimljenje, to ne škoduje, ker z medom varčno delajo.

Čebele, ki se hočejo prezimiti, ne smejo imeti ne prenovo še manj prestaro satje. V starem satovju so čebele vedno manjše, ker vselej mlade čebele puste, ko se izležejo, kožico v celici, in se celice vsled tega vedno manjšajo, kar ovira poznejšo zalego, v nje razvoju. Starega satovja se tudi rade polotijo razne žuželke, ki napravijo mnogo škode. Mlado satovje je pa prehladno za čebele. Ravno tako tudi za prezimljenje niso panjevi z napol napolnjenim satovjem. V takih panjih večkrat čebele pomrjó, ko je še med v panji. Prekopraznih celic niso mogle priti do medu.

Po zimi panj dobro zapri, da se čebele ne prehlade. Samo izletna luknja mora ostati nekoliko odprta. Deloma se pa tudi ta luknja zapre. Kadar pade sneg in sije solnce nanj, naj se izletne luknje zapro, tako da čebele ne morejo iz panja. Solnce bi jih namreč vun privabilo in potem bi otrpnile zunaj na mrazu. Da pa čebele morajo sopsti, morajo zapornice imeti male luknjice.

Čebele ne spe po zimi, temveč le počivajo, zaradi tega pa mora čebelar jim tudi dati mir. Če jih vznemirjaš, se jih rajše loti griža, ker jedó več medu.

Kmetijske raznoterosti.

Črna gniloba. Kaj pogosto zapazimo na sadju, ko ga spravljamo črne pege. To se posebno opazuje pri jabolkih in hruškah. To se imenuje črna gniloba in izvira iz neke glive, katero moremo si ogledati le z drobnogledom. Tako sadje potem v shrambah počrni in kmalu dobi neki zoprn zaduhel okus, tako da se ne more jesti. Da sadjar se kolikor je moči odkriža te bolezni, naj skrbno pobere pod drevesi jeseni take jabelka in hruške in jih sežge. Tako sadje pa večkrat rado obvisi na drevju. Umen sadjar je pa tudi na drevju ne bode trpel, temveč je bode obral in sežgal Če tega ne stori, se bodo omenjene glivice razširile povsod po drevesu ali pa tudi po vsem vrtu in imel bodeš le spridено sadje. V shrambi pa sadje dobro poberi in bolno odstrani, ker sicer začne vse sadje gniti. Nezdravo sadje tudi potem spoznaš, da je nagubančeno, ko bi zunaj ne imelo omenjenih preg.

Dobro sredstvo proti mišim je kafra. Miši je trpeti ne morejo in nikdar ne gredo tja, kamor se položi.

Dober vremenski prorok so čebele. Če skrbno zadelajo vhod v panj, to pomenja, da bode huda zima. Če čebele visoko in močno buče, to pomenja, da se bode vreme premenilo. Če se čebele nič ne pokažejo iz panja, bode kmalu dež; če pozno in leno odhajajo na delo, tedaj bode stanovitno lepo vreme. Če pa z nenavadno hitrostjo nabirajo, pričakuj nevihte.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

272.

Mati. Belgijski kralj. Zopet v Afriki.

V Debinghu, v malej tihej hišici, čaka ostarela mati že več let, kedaj se jej povrne jedino dete, katero tako ljubi. Znala je, da se njen sin potiče po Afriki, ali pisma od njega ni bilo nobenega. Ljudje so pravili materi, kolika čast čaka njenega sina, ali ona se ni zmenila za take besede, ona bi rada videla njega samega. „Gotovo je umrl v Afriki“, dejala je več potov starka in si obrisala solze, „preveč je predrzen moj Henrik.“

Nekega dne se odpró nagloma vrata, in sin objame drago mater. Ali kako se je izpremenil! Ta človek, ki je pred tremi leti nosil po koncu glavo, čvrst in zdrav, da je bilo veselje pogledati ga, ta je sedaj videti kakor zlomljen starec, sivih las in razoranega lica. In skrbna mati je rekla: „Sedaj imaš menda dovelj, sedaj ostaneš doma, kaj ne?“

Ali ni bilo tako.

Pet mescev pozneje, ko je bil Stanley izvršil poročilo svojega potovanja, odpotoval je v Bruselj, kamor ga je poklical kralj belgijski, načelnik afriškej zadrugi. Tu naš potnik ustanovi z bodočim suverenom Konga prvo osnovo onega, kar je imelo biti kot tretja faza njegovega dela v Afriki: osnutek slobodne države.

Mejnarodna afriška zadruga je poslovala že od 1877. l. Tisti čas je bil Stanley v Afriki, velika žila Konga še ni bila odkrita, in za program pota je bil odbran pravec, po katerem je šel jedini potnik, kateri je do takrat deloma prehodil Afriko, pravec Cameronov. S tega razloga se je zastonj potrošilo toliko truda in muke na vzhodnej obali Afrike.

Ali kedar je Stanley odkril geografskemu svetu ogromno reko, katera presekava ekvatorijalno Afriko v vsej njenej širini, uvideli so v Bruselju brzo znamenitost tega odkritja z ozirom na osnove, katere so snovali. „Reke so vélike ceste,“ rekel je Pascal. Kje bi bil boljši pot od Konga, po katerem naj bi hodila civilizacija in trgovina?

Poleg mejnarodne afriške zadruge, katera je razvijala samo zastavo človečnosti, ustanovi se „odbor za proučavanje gorenjega Konga,“ podjetje trgovsko in praktično, katero je svoj osnutek skrivalo, da ne vzbudi želje in zavisti drugih narodov.

V tretjič se spusti Stanley v Afriko. Kralj Leopold ga je imenoval glavnim agentom „odbora za proučavanje gorenjega Konga,“ z nalogom, da ustanovi postaje ob reki, da pridobiva zemljišča, da sklepa pogodbe z domačini, s kratka, da posede te

silne zemlje, da bi se kedaj tu ob ugodnem času utemeljila kolonijalna država pod belgijsko krono.

Podjetje je trajalo pet let, in je bilo miroljubivo. Svet se je začudil, da Stanley, katerega so domačini na prvem njegovem potu tako slabo sprejemali, ni imel sedaj nobenega boja. Ta nova ekspedicija ni bila prav za prav pot v nepoznate kraje, niti jej je bila svrha znanstveno preiskavanje. Ona nima toliko burnih epizod, kakor poprejšnji, ona je bila trgovsko podjetje. Ta pot se je Stanley napotil po Kongu z brodovjem od železnih parnikov, šel je osvajat nov svet v imenu kralja belgijskega in ž njegovim zlatom.

V tem velikem afriškem delu na Kongu imajo tudi Francozi velikih zaslug, kajti Stanley je na svojem zmagovitem potu zadel na tekmeca, na francoskega preiskovalca Savorgnana de Brazza.

Da prevali onih 565 kilometrov, to je od ustja Konga pa do Stanley-Poola, kjer reka postaja brodiva, razdelil si je Stanley delo tako-le: Od Banane do Vivia, kjer je hotel ustanoviti svojo glavno postajo, mogel se je voziti po reki; od Vivia do Issanghile moral je potovati po suhem radi slapov; od Issanghile do Manjange mogel se je zopet voziti po vodi, ali z največjo previdnostjo; naposled od Manjange do Stanley-Poola trebalo je zopet po suhem hoditi. In žilavost angleškega potnika je bila tolika, da je vkljub vsem težavam vendar dovršil ogromno nalogo, katera mu je bila izročena.

Žalostna zemlja ta Vivi s svojim kaosom skal, s svojo visoko travo, s svojim pustim pogledom. Za ta kraj trgovina sedaj ni marala, no Stanley je oživil tudi ta otožni in jednolični kraj. Napravil je tu znamenito središče, naredil je lepo cesto in postaja vivijska s svojimi belimi hišicami in s svojimi nasadi je postala lepota te nedavno še suhe in puste zemlje. Ko je tu vse potrebnejše dodelal, napotil se je Stanley dalje.

Po suhem je prišel v Issanghilo. Gledal je, da preko gora in dolin naredi cesto, katera bi spajala ti dve točki, ker deset kilometrov dalje od Vivia ne more se več broditi, tu so slapovi, katere je Stanley nazval „Livingstonove slapove.“

Stanley je imel dosta truda in dela, preden je spojil te točki z dobro cesto, ali premagal je vse zapreke. Sekal je pot v skale, postavil je tri mostove, zasul je do 20 jarkov, poravnal je 6 gričev, prodrl je dve gosti šumi, in na ta način je naredil dobro cesto 60 kilometrov dolgo. Po tej cesti je potem spravil naprej svoje reči, parobrode, vozove, orodje in živež. Ljudje so prenašali šatore in kosove razloženih ladij, mule in osli pa so vlačili male vagone od železa.

Ali na nesrečo je nastalo grdo vreme, tropska vegetacija je storila tudi svoje, in tako je ta cesta, zgrajena s tolikim trudom, čedalje bolje propadala, ker je ni nobeden popravljal. Tudi steza naših karavan, katere smo izsekali pred šestimi meseci, zarasla se je tako, da je ni bilo več spoznati.

Sploh pa na tem potu redkokedaj srečaš domačina lovca, ali zadeneš ob siromašno selo. Ne vé se, kako je Stanley prišel na to misel, da bi kedaj zgradil železno cesto po tej zemlji, katera nima nič takega, kar ljudi bogati in pospešuje razvitek njihove zemlje.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Čas moje navzočnosti v izložbi potekel je bil. Po 7. zvečerni uri nastopil je bil namreč precej občutni hlad; nagledal in nahodil sem se bil tudi; toraj sem se pričel odpravljati proti najetemu prenočišču. Dveh sosednih zgradb Vseučeliščnega trga naj pred odhodom iz izložbe še omenjam, ki ste mi kazali svoji zali lici celi popoldan in mikale me, na bi si ju tudi ogledal: na izhodni strani namreč palači enaki „Hrvatski učiteljski dom“, ki nosi na vrhu svojega čela z pozlačenimi črkami ravno navedeni napis; na zapadni strani pa se ponosno dviguje obširna stavba obrtne šole. Poduk v taistej se mora deliti tudi o večerih, kar sem sodil po tem, da je skozi okna mnogih dvoran blestel in prihajal nenavadni bliš obilne notranje svitlobe, kar je za učence, ki pri luči delajo, tudi neobhodno potrebno. Določil sem bil toraj obiskanje teh dveh zgradb za naslednji dan, se ve pod pogojo, ako bo to dopuščal čas.

Prenočišče sem bil dobil prav dobro; edino, čez kar se bi bil zamogel pritožiti, bilo je to, da mi je jutro 13. okt. prezgodaj nastopilo; vendar pa me zopet zadovoljilo s tem, da mi je bila prilika, nadaljevati svoje hoje po Zagrebu. Jutro bilo je zopet rajsko. Pervi pot me je peljal vnovič v prvo stolnico sv. Kralja. Takih lepot, kot je zagrebška metropolitanska cerkev, ni videti vsak dan; naj jih človek toraj občuduje takrat, ko ima priliko. Jutranjo solnce s svojo prekrasno svitlobo je spreminjalo svetišče res v nekak pravi zemeljski raj. Maševalo se je skoraj pri vseh altarjih; a v nečast prebivalstva pa moram reči, da je bilo prav malo ljudij navzočih. Ker je bil ravno rožnovenški mesec, opravljala se je pri velikem altarji tudi sv. maša z blagoslovom, molil se je med njo rožnivenec na glas; pa le nekaj malega žensk je klečalo poleg altarja, in te so zapele o sklepu priprosto narodno blagoslovno pesem, ko se je dal blagoslov s sv. rešnjim Telesom. (Človek se sicer ne čuti proroka, a skušnjave so me sprehajale, da bi bil skoraj djal: tukaj se bo še treslo.)

Akoravno pa sem bil v pervostolnici dvakrat, sem si bil nekaj ogledati vendar le pozabil, in to je bila njena zakladnica. Nisem pa tudi vedel, da se na prošnjo vsakemu inostrancu rada pokaže; šele pozneje me je bil neki prijatelj opozoril na to. L. 1871. o času I. hrvaške učiteljske skupščine sem si jo bil pač ogledal, in od takrat se še nekoliko spominjam njenih znamenitostij in dragocenostij.

Pravijo, da je v njej vrednosti za kakih pet milijonov goldinarjev. In kaj bi ne? Ni lahko našteti, koliko je ondi videti zlata, srebra, biserov itd. Neki popolnoma zlati kelih tehta sam 5 starih funtov: — prekrasna zlata monštranca je kar — da tako rečem — obsejana z žlahtnimi kameni; tudi staro-šegno izgotovljena zlata skrinica, v katero na Veliki četrtek shranujejo sv. hostije, je velike vrednosti. Ko bi bila še kdaj prilika, priti v to zakladnico, bi pač hotel biti še bolj radoveden, na pr. Kdo ji je položil temelj, in od kod da prihajajo tako mnoge in zelo dragocene stvari. Menim pa, da smem svoje mnenje koj tudi izreči: gotovo največ jih je darovala tako zvana „mrtva roka". (Kakor je znano, so imele nekdaj imenitna svetišča tudi drugod navadno svoje zakladnice, [ali kakor je priprosto ljudstvo reklo, "šackamre"] i — ene jih imajo še zdaj. Tako na pr. poznam ono slovečega Marijinega Celja; — tudi „ostanke" one pri sv. Frančišku Ksaveriju v Zgor. Savinski dolini sem si ogledati imel priliko, ki je morala biti nekdaj tudi zelo imenitna in dragocena, kar se še zdaj da sklepati iz njenih „ostankov". Naše dni je kaj tacega pač le redko kje več najti in videti.)

Poslovivši se od sprelepega božjega hrama mislil sem si: Bog ve, ali sploh še, in kdaj mi bo vnovič sreča in prilika obiskati in viditi to veličastno svetišče. Zvedenci trdijo, da bo po skončanih popravah ta prvostolnica eno najkrasnejših svetišč v Evropi. In takrat — bi jo rad vidil še enkrat.

Kot nekaki dostavek k popisu prvostoletnice moram pa vendar nekaj le še omeniti, in temu pristaviti tudi: žali! — Spoštovane gg. bralce zavrnem namreč na moj dotični sostavek v štev. 37. „Novic", kjer sem omenjal nekih novih poprav in prenaredb. In res sem kmalu po tem bral v „Slovencu" št. 204 z dne 7. sept. v dopisu iz Zagreba, da so ravno prejšnji teden, tedaj o pričetku septembra, začeli v stolni cerkvi popravljati svetišče (t. j. presvetišče). Znižali ga bodo namreč, da bo skoro enaki s srednjo ladijo. Delo bo trajalo najmanj 2 meseca, in tako dolgo ostane tudi stolna cerkev za občinstvo zaprta. Dopis je nadaljeval: Kaj bo z zvonikoma, nobeden še ne ve. Bila se je zbrala k ogledu komisija domačih, in nekaj tujih graditeljev — inženirjev, toda zdaj se sklep občinstvu še ni naznanil, če se je to tudi bilo obljubilo. Ko bi pretila kaka nevarnost, gotovo bi se to zgodilo. Brž ko ne se bosta zvonika dalje zidala, ker razpokline na zidu se vidijo bolj nevarne, nego so v resnici. Radi večje varnosti zidajo pri obeh zvonikih jake podpornje od zunaj kar je bilo tudi iz početka pri starih zvonikih izvedeno."

Iz tega dopisa se pač da z novega sklepati, da morajo popravam sprelepe prvostolnice stati na čelu možje, ki svoji nalogi niso nikakor kos. Take trdne kamenite stvari, o katerih bi človek sodil, da so zgrajene za večnost, tako rekoč neposredno po zvršenji zopet rušiio, kolika škoda že le za potrošeni denar. Kako se bo pa vsled teh popravljanj vse dozdaj po svetišči zgotovljeno zopet zaprašilo in oškodovalo. Tako se godi, ako ni pri tacih delih pravega in razumnega gospodarja. Ko bi imela nadškofija že novega nadpastirja, in to tacega, kakor si ga ves narod od najnižjega seljaka do najvišjega dostojanstvenika želi, potrebuje in od Boga goreče prosi, gotovo bi tudi pri popravi prvostolnice ne bilo toliko zmed.

(Dalje sledi.)

Novice.

Državni zbor.

V seji dne 29. novembra posl. Schlesinger odgovarja na zadnji govor Blochov in strastno napada žide. Žid ne mara fizično delati in se bavi samo z goljufijo. Pravice židov je treba vsaj toliko omejiti, da ne bodo mogli kristijanskih narodov več izsesavati. Posl. dr. Kronawetter zavrača predgovornika potem pa razmotrava zadnji Schwarzenbergov govor. Schwarzenberg govoril je premišljeno. Napovedal nam je boj zoper Ogersko in zoper dualizem, razdružitev monarhije in koncesije posameznim deželam. Kako to, da je grof Taaffe pri tem klicu boja zoper Ogersko tako pomembno molčal. Obstoječe državnopravno razmerje se ne da siloma odpraviti, ne da bi se krčilo pravo. Klerikalci sovražijo Ogersko tudi za to, ker da židom živeti. Kakor l. 1848. bati se je novega atentata na svobodo. Govori se, da bo Avstrija izstopila iz trojne zveze ter se pridružila Rusiji in Franciji. To bi bilo nevarno naši svobodi. Čehi morejo narodno napredovati tudi brez državnega prava. Govornik izjavi, da misli glasovati zoper proračun. Govornika pokliče predsednik k redu, ker je na neki ugovor posl. dr. Luegerja temu očital, da bi navedel krive priče. Posl. dr. Schneider peča se tudi z židi in pravi, da mu je absolutizem ljubši, kakor parlamentarizem. Ustava dala je židom svobodo oropati kristjane. Predsednik pokliče Kronawettra v novič k redu, ker je v svojem govoru se nespodobno izrazil o spovedi in tako žalil katoliški čut. Posl. Gessmann odgovarja Kronawettru in mu očita, da se je izneveril svojemu političnemu prepričanju. Prej je zabavljal židom, zdaj duhovnikom in plemičem. Ali ne ve, da so na Ogerskem zatirani vsi Nemadjari. Tudi ne vem, kako je mogel proslavljati francosko republiko. Meni je absolutizem ljubši nego republika tatov in razbojnikov. Konečno zahteva govornik, da se voli grajalni odsek, ker mu je Kronawetter očital pobalinstvo. Po nekem prepiru posl. dr. Luegerja in Neuwirtha govorili so še posl. Kronawetter, Gessmann in Richter, na to pa se je vsprejela točka „Državni zbor" z veliko večino, ker je tudi levica zanjo glasovala. Predsednik pokliče posl. Gessmanna k redu, ker je razžaljivo govoril o Franciji in zaključi sejo.

V seji dne 30. novembra posl Kaiser razmotrava zadnji Taaffejev govor in pravi, da je ta levičarje močno iznenadil in ujezil, konečno se govornik izjavi za neposredne volitve v kmetskih občinah in je za to, da se nemški jezik proglasi za državni jezik. Posl. dr. pl. Kraus napada sedanji vladni zistem, ki je prenevaren in se upira zdravi reformi tiskovnih razmer, društva in shode pa razpušča brez povoda. V Libercah kršil se je princip avtonomije. Govornik kritikuje tudi delovanje poljedelskega in pravosodnega ministra. Posl. dr. Vašaty toži v tem, ker se narod češki obrekava in se to obrekovanje po inozemstvu širi in odločno zavrača napade na Francijo, katere je v prejšnji seji izustil neki poslanec. Francoski in češki narod simpatizujeta. Govornik dokazuje, da sta Morava in Šlezija deželi češke krone in obsoja vladni zistem, ki tu nemščino v uradu in v šoli protežuje. Poslanec Weber pravi, da so nenemški narodi brez varstva, ker zanje ne veljata niti zakon niti pravo. Jednakopravnost se na nečuven način ruši. Ko je še poročevalec Meznik priporočal točko ministerski svet, vsprejela jo je zbornica z veliko večino.

V seji dne 1. decembra pričela se je razprava o dispozicijskem fondu. Mej poslanci vladalo je veliko vznemirjenje in mej poslušalci veliko zanimanje za tek in izid razprave. Posl. Prade, nemški nacijonalec, pravi, da njegovi somišljeniki za to ne glasujejo za dispozicijski fond, ker ne zaupajo vladi. Vlada hoče poslovaniti Avstrijo. Naša notranja politika je v nasprotji z unanjo. Pri nas podpira vlada samo Poljake, Nemci in Italijani se pa prezirajo. Govornik na to razpravlja o razmerah v Libercah in tirja, da se odstavi češki namestnik grof Thun in pravi, da o češkem državnem pravu še govoriti ni, pač pa o nemškem državnem pravu, veljavnem za kraljevine in dežele, ki so nekdaj pripadale nemški zvezi in mej katerimi so Češka, Morava in Šleska. Posl. Biankini član kluba neodvisnih hrvatskih in slovenskih poslancev pravi, da ima sedanja vlada reakcijonarne smotre in ne vlada parlamentarno. Unanja politika naperjena je naravnost zoper Slovane, ter ima nemške tendence, notranja politika pa deluje na to, da razcepi Slovane Govornik se potem bavi s hrvatskim državnim pravom, zahteva, da se združi Dalmacija s Hrvatsko in razpravlja o sedanjem političnem položaji in o razmerji grofa Taaffeja nasproti raznim strankam Konečno govornik graja vlado, ker nič ne stori za Dalmacijo. Taaffe Dalmaciji ni nič koristil, pač ji je pa veliko škodoval. Posl. Romančuk, Malorus, pravi, da večine, kakoršno zahteva Plener ni moč sestaviti; tudi pravi, da se bode njegova stranka vedla kolikor mogoče nevtralno in zahteva, da se vlada zanaprej bolj ozira na Maloruse nego doslej. Posl. pl. Plener pravi, da je levičarje grof Taaffe prevaral. Levica je stala na strani vladi v nadi, da se bode ozirala na njene težnje Toda vlada pri važnih rečeh ni kazala dobre volje. Razprava o punktacijah se je preložila, kar je levico z veliko nezaupnostjo do vlade navdalo in pozneje prepričala se je celo, da grof Taaffe ne misli več resno na izvršitev punktacij. Vse je prenesla levica potrpežljivo in čakala preobrata sebi na korist, toda zastonj. Zadnji govor Taaffejev pokazal je namene sedanje vlade v pravi luči in je levico nepopisno presenetil. Taaffe opira se na stranko princa Schwarzenberga, ki se je izjavil za česko državno pravo in ki je v svojem govoru izrazil pomislike o dualizmu. Levici se očita, da tirja strankarsko ministerstvo, a v resnici je vedno le za koalicijsko ministerstvo. V vsem bode levica vedela varovati interese svojih volilcev in narodu svojemu ne bode delala sramote, potem naj pride, kar koli hoče. V tej situvaciji ne more levica glasovati za dispozicijski fond, znak, da ne zaupa sedanji vladi.

V seji dne 2. decembra se je razprava nadaljevala. Posl. Jaworski izjavlja, da bodo Poljaki glasovali za dispozicijski fond, ker je državi potreben in izraža svojo zadovoljnost z vlado glede vnanje politike, ker je ta za avstrijske narode koristna. Potem govornik razmotrava politični položaj v parlamentu in pravi, da neče preiskavati, če je mej vlado in levico nastalo nesporazumljenje. Plenerjeva stranka je zlasti zato nezadovoljna, ker vlada ni hotela ali mogla sestaviti večine, ki bi bila nji po godu. Za sestavo večine treba je štiri pogoje izpolniti Prvi pogoj je program, drugi, jednaka vrednost strank, tretji, da so dotične stranke dovolj številne in četrti, da se iz večine ne izključi nihče, kdor vsprejme program Taka večina vladala je 11 let. Te večine ni sestavila vlada, ampak sestavile so jo stranke. Da se je ta večina razbila, temu kriva je vlada in češki poslanci, ki so svojo politiko premenili. Tudi danes bi bilo moč sestaviti tako večino na podstavi omenjenih pogojev. Jaz skušal sem tudi sestaviti tako večino, a ni šlo, ker se je levica branila napominanih pogojev. Mi smo zadovoljni z vladnim programom, ker je naši deželi v korist. Ker ni mogoče sestaviti večine na napominanej podlagi, ohranili smo si nevezane roke in na tem stališči ostanemo, dokler se ne posreči sestaviti take večine, kakoršno sem opisal. Posl. dr. Herold pravi, da vodita njegovo stranko načelo državnopravne samostalnosti Češke in načelo jednakopravnosti. Češki narod je potrpežljiv. Govornik dokazuje, da se stranka njegova ne more pridružiti drugim strankam in sestaviti ž njim večine, dokler nima gotovosti, da bode vlada in dotične stranke premenile svoje vedenje proti narodu češkemu. Krizo je rešiti le, če se oživotvori avtonomija dež l in jednakopravnost. Vlada nasprotuje češkemu državnemu pravu in potujčuje Čehe v Moravi in Šleziji. Govornik potem prijema levico rekoč, da nima trdne volje stopiti v opozicijo in ji prerokuje, da se ji ne bo lahko izplesti iz zagate, v kateri se sedaj nahaja Levica tirja stalno večino in zahteva, da se bi ji drugi narodi pokorili Ne dvomimo, da bi grof Taaffe storil levici to uslugo, ko bi jo le mogel, a poljski in Hohenvartov klub, bi odklonila tako zvezo Konečno govornik levici očita, da je pozabila na svobodo in da ravno zato ni sposobna v Avstriji vladati. Posl. grof Hohenwart ugovarja Plenerju rekoč, da se glede punktacij v škodo levici ni kar nič zgodilo do danes, da torej nima povoda nasprotovati vladi. Taaffe je princu Schwarzenbergu zato odgovoril, ker ga je ta vprašal glede imenovanja češkega ministra, Plener pa ni ničesar vprašal. Pritožba, zakaj ni grof Taaffe ministra Kuenburga obvestil o svojem govoru, zdi se govorniku komična. Plener nima nikake pravice ugovarjati imenovanju češkega ministra. Glede dualizma rekel je govornik, da Ogerska nima najmanjše pravice pritoževati se, če se tu pri nas reče kaka beseda o nji, kajti stranka, ki je ondi na krmilu, zakrivila je to s svojim obnašanjem Ministerski predsednik grof Taaffe pravi, da vlada stoji na podlogi ustave in ne bo tega stališča zapustila Tudi razmerje z Ogersko zmatra za dognano in stalno organizacijo. Glede sedanje situvacije se vlada drži prestolnega nagovora z dne 11. aprila 1891. Vkupno delovanje vseh zmernih strank je najbolje sredstvo, da se sestavi tudi od vlade kot potrebna spoznana trdna večina. Vlada bo vestno izpolnovala svojo dolžnost in skrbela, da se na Češkem doseže sprava. Vlada dovolitve dispozicijskega fonda ne zmatra za tako važno, da bi moglo to spremeniti nje stališča proti zmernim strankam Posl. Schneider in dr. Pattai izjavljata, da bodo njihovi tovariši glasovali za dispozicijski fond, samo, da ne podpirajo židovskih liberalcev. Posl. Plener še enkrat precizuje stališče svoje stranke, razmotrava Jaworskega govor in skuša določiti, kakšne stranke bi se zamogle skleniti v zbornično večino. Oni, ki se trozvezni unanji politiki upirajo, ne morejo biti vsprejeti v večino. Večina, sestavljena iz strank, ki imajo o temeljnih pogojih državnega obstanka nepromostne nazore, je nemogoča. Po izjavah Jaworskega in Hohenwarta je sestava večine po željah levičarjev nemogoča. Grofa Taaffeja besedam ne bodo sledila nikaka djanja. Govornik še enkrat izjavlja, da bo levica glasovala proti dispozicijskemu fodu. Posl princ Schwarzenberg oglasi se za stvaren popravek in pravi, da se on v svojem govoru ni uprl dualizmu, ampak samo rekel, da naj se nazori o dualizmu na Ogerskem pojasné. Besede moje niso bile naperjene proti dualizmu, temveč le proti one vrste ljudem, ki delujejo na to, da se ogerska polovica odcepi od monarhije. Ako pa ogerska zahteva spoštovanja od nas, smemo ga tudi mi tirjati od nje Poročevalec Meznik obžaluje, da so Čehi tako razcepljeni mej seboj, da bo večina čeških poslancev glasovala proti fondu. Kritikujoč liberalce, pravi poročevalec, da je grof Taaffe zanje že toliko storil, da mu ničesar več storiti ni mogoče. — Na to vršilo se je glasovanje o dispozicijskem fondu in sicer po imenih Za fond glasovali so člani poljskega, Hohenwartovega, in Coroninijevega kluba, krščanski socijalisti, trentinski klub, Malorusi in nekateri divjaki Zoper fond glasovali so pa levičarji, nemški nacijonalci, Mladočehi, neodvisni hrvatsko-slovenski klub in Staročeh dr. Zucker, ter Lienbacher. Zbornica odklonila je dispozicijski fond s 167 proti 146 glasom.

— **Presvitli cesar** podaril je za napravo gasilnega orodja ognjegasnemu društvu v Kranjski gori 80 gld. in občini Leskovec 60 gld. iz svoje zasebne blagajnice.

— **Osebne vesti.** V ljubljanski škofiji premeščeni so naslednji č. g. duhovni: Mihael Terček, kapelan in Schillingov beneficijat pri sv. Petru v Ljubljani, gre za administratorja in kapelana v Šmartin pod Šmarno goro; na njegovo mesto pride Mihael Bulovec, kapelan v Semiču; v Semič gre Matija Novak, kapelan v Črnomlju; Ivan Pelc, kapelan v Št. Rupertu, je premeščen v Šmartin pri Litiji; Mihael Horvat, kapelan v Šmartinu pri Litiji, gre na Vinico; Albin Ilovski, kapelan na Mirni, gre za administratorja v Lozice; na njegovo mesto pride Anton Šmid, kapelan v Leskovcu; v Leskovec pa gre France Krumpestar, kapelan v Prečini. — Na lastno prošnjo vpokojena sta učitelj v Beli Cerkvi g. Iv. Tršelič in nadučitelj v Cerkljah g. Andr. Vavken. — Notarski kandidat g. Emil Orožen imenovan je kot substitut za izpraznjeno notarsko mesto v Ribnici. — Ritmojster g. Edvard Hanslik, poveljnik žrebčarskega oddelka na Selu pri Ljubljani premeščen je v Olchowce v Galiciji, na njegovo mesto pride ritmojster g. Ivan Beutler pl. Heledenstern iz Piseka.

— **Pri občinski volitvi na Vrhniki** voljen je bil županom gosp. Gabr. Jelovšek, svetovalci pa gg. Karol Mayer, Jožef Lenarčič, Jurij Grampovčan, Karol Obreza, Anton Komotar, Janez Brenčič, Jak. Žitko in Fr. Tašar. — V Sorici voljen je županom dosedanji župan in posestnik J. Gasser.

— **Pred porotnim sodiščem** bili so pri zadnjem zasedanji še obsojeni Alojzij Ehinger in Jož. Kny oba iz Gor. Avstrijskega zaradi tatvine, prvi na osem, drugi na štiri leta težke ječe, in Janez Tušek iz Rušenj zaradi hudodelstva uboja in težke telesne poškodbe na pet let težke ječe.

— **Izredni občni zbor «Dramatičnega društva»** bode dne 17. t. m. v društvenih prostorih. Začetek ob 7. uri zvečer. Dnevni red: 1.) Nagovor predsednikov; 2.) Razgovor o gledaliških razmerah slovenskih; 3.) Dopolnilna volitev 2 odbornikov; 4.) Slučajni predlogi.

— **Novi koleki.** Finančno ministerstvo naznanja, da se bodo z dnem 1. aprila 1893 izdali novi koleki.

— **Štrajk.** V Zagrebu so pričeli tiskarji zaradi slabe plače štrajk. Štrajk je splošen.

— **Na ulici umrl** je minolo soboto opoludne neki 50letni krojaški pomočnik J. Poje. Na sv. Petra cesti blizu frančiškanske cerkve zadela ga je kap in obležal je na mestu mrtev.

— **Shod avstr. trgovskih in obrtniških zbornic** vršil se je, kakor smo že poročali, danes dne 9. t. m. na Dunaji. Na dnevnem redu bilo je posvetovanje o novem načrtu zakona glede osobnega davka. Ljubljansko trgovsko in obrtniško zbornico zastopala sta gg. zbornična svetnika Baumgartner in Kušar.

— **Bolnica zgorela.** V Sevnici zgorelo je poslopje, v katerem je bila tamošnja mala bolnica nastanjena.

— **Starega srebrnega denarja** dobila je tukajšnja cesarska blagajnica od 1. avgusta do 30. novembra t. l. za 198.000 gld. Mej denarjem bilo je največ križavcev in dvajsetic.

— **Lokalna železnica iz Poličan v Konjice** odprla se bode dne 15. t. m.

— **V mestno hranilnico ljubljansko** vložilo je meseca novembra 516 strank 201.554 gld. 38 kr., vzdignilo pa 301 stranka 122.727 gld. 12 kr.

— **«Glasbena Matica»** priredi dne 15. decembra t. l. v deželnem gledališči velik koncert. Na programu so krasni zbori, katere bo izvajal do 100 osob močni pevski zbor s spremljevanjem sl. vojaške godbe.

— **Mrtvega našli** so dne 1. t. m. zjutraj v opekarnici v Kosezah pri Ljubljani nekega 34letnega Laha Jož. Moroso. Zvečer zakurila sta s svojim tovarišem na tleh, da bi se grela. Pustivši živo žerjavico na tleh, šla sta k počitku. Zjutraj bil je imenovani Moroso mrtev, tovariš njegov pa ves omamljen.

— **Slovenski poslanci** izročili so minoli ponedeljek dve interpelaciji do ministerskega predsednika oziroma justičnega ministra. Prvo izročili so poslanci Šuklje, Klun in Ferjančič s tovariši. Ta interpelacija zadeva šolske razmere na Koroškem, razlaga velik boj koroških Slovencev za slov. šole in obsoja samooblastno postopanje raznih oblastij proti opravičenim zahtevam koroških Slovencev. Drugo interpelacijo izročil je poslanec Robič s tovariši. Ta zadeva neki nečuven čin c. kr. okrajnega sodišča v Svincu na Koroškem. Ondotni okrajni sodnik dal je namreč nekega kmeta za 24 ur zapreti, ker ni nemški znal.

— **Požar.** Minoli ponedeljek zvečer je nastal v podstrešji Windischgraetzove graščine Haasberg pri Planini ogenj. Tleti začel je neki tram, ki je vzidan v dimnik. Ker ni nihče ognja takoj opazil, je bila v kratkem času vsa streha nad srednjim delom graščine v plamenu. Da se je ogenj v kratkem vdušil, zahvaliti se je v prvi vrsti vrlemu gasilnemu društvu v Planini, ki je takoj prihitelo na lice požara in jelo gasiti. Na pomoč prihiteli so tudi gasilci iz Postojine in Vel. Otoka. Skoda je precej znatna, kajti razun strehe poškodovani so prav močno tudi stropi.

— **Nove železnice.** Lastnik rudokopov g. Kajetan Faber na Dunaji dobil je od ogrskega trgovinskega ministerstva dovoljenje, da sme zgraditi dve novi železniški progi. Prva bo šla iz državno-železniške postaje Leskovac v Samobor, druga pa od postaje Rakitje, ki bo na ravno imenovani železniški progi, v Zaprešic. Ob ednem prosil je podjetnik tudi pri avstr. vladi dovoljenja, da sme pričeti s tehniškimi pripravljalnimi deli ze zvezo imenovanih novih železnic z našo dolenjsko železnico.

Marijaceljske kapljice za želodec,

izgotovljene v lekarni k „angelu varhu“

C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (13—4)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.

Cena: 1 steklenice 40 kr. dvojne steklenice 70 kr.

Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Skofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoh in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Odgovorni urednik: **Gustav Pirc.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**